

Bureau Gelijke Behandeling Gelderland Zuid

Rapport Discriminatie in Wijchen 2017

Bas Dikmans, onderzoeker

Inleiding

Discriminatie is een sluimerend fenomeen. Iedereen krijgt er, bewust of onbewust, wel eens mee te maken. Iedere gemeente in Nederland is volgens de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (Wga) verplicht om een onafhankelijk en professioneel discriminatiemeldpunt te hebben. In de regio Gelderland Zuid is dit het bureau gelijke behandeling Ieder1Gelijk.

De gemeente Wijchen heeft Ieder1Gelijk gevraagd een onderzoek uit te voeren om de herkenning, ervaring en melding van discriminatie in de gemeente in kaart te brengen. Het onderzoek is uitgevoerd door Bas Dikmans, afgestudeerd cultureel antropoloog en Latijns Amerikanist, en vrijwilliger voor bureau gelijke behandeling Ieder1Gelijk.

De gemeente Wijchen telt, volgens de laatste bevolkingstelling, 40.735 inwoners (stadindex.nl/Wijchen). Volgens de rapportage van Ieder1Gelijk over Wijchen in 2015 werd discriminatie in dit jaar 18 keer gemeld, waarvan 5 van deze meldingen gerelateerd waren aan huidskleur, 3 aan leeftijd, en 2 aan geslacht (Ieder1Gelijk 2015, p.9,10). In 2016 kwam het totale aantal geregistreerde discriminatiezaken uit op 20, waarvan 8 keer met betrekking op leeftijd, zeven keer op ras, 5 keer op handicap en 3 keer op geslacht (dit totaal bedraagt meer dan 20, dat komt omdat 1 melding soms over meerdere gronden gaat) (Ieder1Gelijk 2016, p.2).

Echter, met het louter registreren van de meldingen met betrekking tot discriminatie kan nog geen goed beeld geschetst worden van het discriminatieklimaat in de gemeente. Uit het regionale onderzoek van I&O research blijkt dat in Gelderland Zuid 15% van de inwoners aangeeft discriminatie ervaren te hebben in 2012 (Leerschool & Lempens 2012, p.4), en landelijk gezien is dit cijfer in 2014 zelfs 24% (Andriessen & Fernee 2014, p.46). Daarbij geeft 29% van de inwoners in Gelderland-Zuid aan discriminatie bij anderen waar te nemen (Leerschool & Lempens 2012, p.20), waar landelijk dit cijfer 33% is (Andriessen & Fernee 2014, p.47). Het I&O onderzoek uit 2012 vermeldt ook dat de drempel om discriminatie te melden vaak hoog ligt. Van de inwoners van Gelderland Zuid die aangeven te maken te hebben gehad met discriminatie, meldde slechts 15% dit. De belangrijkste redenen om discriminatie niet te melden zijn 'ik vind het niet belangrijk genoeg' (32%) of 'ik wil er geen aandacht aan schenken' (27%) (Leerschool & Lempens 2012, p.17,18).

Het belang van de opdracht tot dit specifieke onderzoek in de gemeente Wijchen is om inzicht te krijgen in de mate waarop discriminatie door haar inwoners herkend en ervaren wordt, hoewel het aantal meldingen betreffende discriminatie in de gemeente relatief laag ligt.

Het onderzoek over Gelderland Zuid in 2012 vermeldt dat een op de twee mensen die discriminatie ervaart, aangeeft dat dit hun leven beïnvloedt (Leerschool & Lempens 2012, p.10). Dit gegeven toont aan hoe belangrijk het is om inzicht te verwerven in, en bewustwording te creëren over bewuste en onbewuste discriminatie in de gemeente, dat dus niet alleen maar tot uiting komt in concrete meldingen. Daarbij tracht dit onderzoek inzicht te verschaffen in de subtiele en persoonlijke aspecten van discriminatie in Wijchen, want wat door de een gezien wordt als een vorm van discriminatie, hoeft voor de ander niets met discriminatie te maken te hebben. Ten slotte kijkt dit onderzoek naar hoe de landelijke en regionale rapportages geïnterpreteerd moeten worden in relatie tot de gemeente Wijchen, in termen van overeenkomsten en verschillen met het SCP (Andriessen & Fernée 2015) en het I&O (Leerschool & Lempens 2012) onderzoek. Uiteindelijk zal er antwoord gegeven worden op de vraag in hoeverre discriminatie ervaren en herkend wordt in de gemeente Wijchen, en wat de redenen zijn om discriminatoire incidenten wel of niet ergens te melden.

Onderzoeksmethoden

Het onderzoek heeft plaats gevonden van februari tot en met mei 2017 en bestaat uit twee verschillende methodologische toepassingen. Ten eerste is er contact geweest met 41 verschillende maatschappelijke organisaties, schoolgemeenschappen en belangenverenigingen, die direct of indirect gelieerd zijn aan de gemeente Wijchen en door de gemeente zijn aangedragen voor dit onderzoek. Deze organisaties zijn door de gemeente tevoren per brief geïnformeerd (zie bijlage 7 [p.30,31] voor de complete brief) Met de contactpersonen van deze organisaties heeft de onderzoeker telefonische interviews gehouden, variërend in duur van 10-20 minuten. Er is gevraagd naar de herkenning, ervaring en melding van discriminatie binnen deze organisaties. Uiteindelijk hebben 37 van de 41 organisaties meegewerkt aan het onderzoek (zie Bijlage 1 [p.14]). In de interviews is er gevraagd naar de aard van eventuele discriminatie binnen deze organisaties en wat er uiteindelijk binnen de organisaties gedaan is met de meldingen, ervaringen en herkenningen van de betreffende leden. In het geval dat er binnen een organisatie geen gevallen van discriminatie bekend waren, tracht dit onderzoek uit te vinden hoe deze organisaties discriminatie zien en wat voor maatregelen er getroffen zijn om om te gaan met eventuele uitingen van discriminatie in de toekomst. Voor de complete vragenlijst van de interviewgesprekken, zie bijlage 2 (p.15).

Het tweede deel van dit onderzoek bestaat uit 350 enquêtes, die op verschillende dagen door de onderzoeker zijn afgenomen in het centrum van Wijchen. Deze was herkenbaar door het oranje hesje met het logo van de gemeente Wijchen erop. Er is aselekt en steekproefsgewijs aan voorbijgangers gevraagd om deel te nemen. De enquête representeert de landelijke en regionale enquête vragen van eerder onderzoek naar discriminatie (I&O Research 2012, SCP 2015) en probeert deze bevindingen te toetsen aan de situatie in de gemeente Wijchen. Zo is er bijvoorbeeld gevraagd naar discriminatie op de werkvloer, bij het zoeken naar werk, bij het boodschappen doen of bij het uitgaan. De complete vragenlijst is terug te lezen in Bijlage 4 (p.17-20).

Tot slot is er binnen dit onderzoek oog voor de samenhang tussen deze twee methoden. De conclusie van dit onderzoek zal inzicht geven in hoe de resultaten van de telefonische interviews overeenkomen met die van de straatenuêtes.

Het belangrijkste doel van dit onderzoek kan samengevat worden als een intentie om een beeld te schetsen over bewuste en onbewuste discriminatie in Wijchen, door het in kaart brengen van het melden, ervaren, herkennen van discriminatie, door haar maatschappelijke organisaties en inwoners.

In de volgende paragrafen, waar de uitkomsten van het onderzoek uiteengezet worden, wordt eerst ingegaan op de uitkomsten van de telefonische interviews, en daarna op de resultaten van de straatenuêtes, gevolgd door een conclusie met de samenvatting van de hoofdpunten van dit onderzoek.

Telefonische interviews

De respons met betrekking tot de telefonische interviews was 37 van de 41 organisaties.

4 organisaties hebben aangegeven niet mee te werken (zie Bijlage 1 [p.14] voor de volledige lijst).

Aan het begin van elk interview is de vraag gesteld wat de betreffende woordvoerder van de organisatie verstaat onder het begrip discriminatie. 23 keer wordt het woord huidskleur of ras genoemd, en 17 keer afkomst. Andere vormen van discriminatie, zoals religie (10), geslacht, seksualiteit en taal (9) of handicap (8) worden beduidend minder vaak genoemd (zie Bijlage 3 [p.16] voor de volledige opsomming).

Dit maakt duidelijk aan dat er bij de term discriminatie in Wijchen in eerste instantie veel aan fenotypische en etnische kenmerken gedacht wordt. Dit wordt nog duidelijker zichtbaar wanneer je het gegeven in ogenschouw neemt dat belangenorganisaties die zich voornamelijk bezig houden met de inclusie van bijvoorbeeld ouderen, gehandicapten of werkzoekenden in Wijchen, minder snel lijken te denken aan discriminatiegronden die betrekking hebben op deze doelgroepen (bijvoorbeeld leeftijd of handicap/chronische ziekte), dan aan vormen van discriminatie op basis van huidskleur, afkomst of religie.

Herkennen, ervaren, melden

2 van de 37 organisaties geven aan dat discriminatie niet alleen negatief is, maar ook positief kan zijn, en in 5 van de 37 gesprekken komt naar voren dat discriminatie veelal onbewust gebeurt. In 33 van de 37 gesprekken wordt uitgesproken dat men het idee heeft dat binnen de organisatie discriminatie, wanneer het voorkomt, meteen herkend zou worden. Veelal hebben deze herkenningen te maken met pestgedrag, bijvoorbeeld op scholen en sportverenigingen. Kernwoorden hierin zijn baldadige kinderen, pubers en schelden op elkaar. Echter, ook hier

wordt vaak de verbinding gemaakt met huidskleur. In een van de gesprekken werd verteld dat *“kinderen soms wel eens uitgesloten worden met spelen, dus pestgedrag komt ook hier voor. Echter, Wijchen is vooral wit. Daarom hebben we weinig problemen met discriminatie”*. Dit is een typerend voorbeeld van hoe de begrippen discriminatie en racisme door elkaar worden gehaald.

Ook blijkt dat bij de vraag naar of discriminatie in Wijchen al dan niet voorkomt, dit vaak in een bredere –nationale of internationale- context wordt geplaatst. Dit gebeurt op twee manieren: enerzijds door uitspraken te doen die dienen om het debat te smoren of het gesprek te vertroebelen (*“discriminatie gebeurt gewoon niet meer, kijk naar de Olympische Spelen, zwart en wit gaan in feest met elkaar om”*, of *“in Wijchen is er geen discriminatie, omdat er relatief weinig mensen met een donkere huidskleur zijn”*). Anderzijds gebeurt dit door deze bredere thema's te pakken en aan te geven dat discriminatie wel degelijk een sluimerend fenomeen is en dat men bewust is van het feit dat de discussie afhankelijk is van je positie in de samenleving (*“Soms, met de zwarte piet discussie bijvoorbeeld, dat overviel me, ik zag het niet als discriminatie, hoe wij zelf zo gewend zijn aan de dingen om ons heen. Het heeft allemaal te maken met perceptie”*).

Bij sportverenigingen en maatschappelijke organisaties gaat de discussie over discriminatie vaak over wie wel of niet wordt toegelaten tot de club (*“als wij op zoek zijn naar alten of sopranen, dan nemen wij geen bas of tenor stemmen aan, dat is eigenlijk ook discriminatie”*). Een sportvereniging geeft aan: *“wanneer wij bij onze vereniging geen gehandicapten toelaten, dan vind ik dat geen discriminatie”*, terwijl een andere organisatie vertelt dat *“wij een kind met beperking hebben aangenomen in de groep, die goed is opgenomen in het team”*. Van de 37 verenigingen geven 25 aan dat ze discriminatie zelf of bij anderen ervaren hebben in Wijchen, zowel buiten als binnen de organisatie. Dit is een scala van vormen en uitingen, waar niet altijd iedereen het woord discriminatie in de mond wil nemen. Zo geeft een vereniging die zich bezighoudt met senioren aan *“dat er onder de oudere bevolking van Wijchen veel gevoelens van eenzaamheid spelen, maar dit vinden wij geen uitsluiting of discriminatie, we proberen er juist iets mee te doen”*.

Ook ervaringen met hangjongeren met stickies, dronken “Marokkaantjes” en taxi chauffeurs die bepaalde cliënten geen hand willen geven, worden genoemd als incidenten die men aan discriminatie relateert. Daarbij is het onderwerp van jongeren die maar moeilijk werk kunnen vinden enige keren genoemd tijdens de interviews. Sommige organisaties zien hun ervaringen van elkaars taal niet kunnen begrijpen als een aanzet tot discriminatie (*“in het vroege verleden was er een familie in Wijchen van buitenlandse afkomst, die de Nederlandse taal niet sprak. Dit was lastig, en een groot onderdeel van gemopper en het gevoel dat het kind meer krijgt dan andere kinderen”*, of *“taal is vaak een struikelblok om werk te vinden, of om naar de huisarts te gaan, want het verhaal kan dan niet goed gedaan worden”*).

Over het melden van discriminatie -het topje van de ijsberg-, gaf men zes keer aan dat er in het afgelopen jaar wel eens melding gemaakt is van discriminatie. Een aantal van deze meldingen hebben te maken met huidskleur, maar ook met seksualiteit, woonomgeving en uiterlijk.

Op de vraag aan de organisaties naar hun houding en aanpak, wanneer ze geconfronteerd worden met ervaringen of meldingen van discriminatie, geeft men 27 keer als antwoord dat dit dan intern besproken zal worden in de vergaderingen van de desbetreffende organisatie. 12 keer geeft een organisatie aan dat ze werken met een vertrouwenspersoon die klachten of ervaringen over discriminatie bespreekt met desbetreffende personen. 8 keer (vooral door de grotere organisaties en schoolgemeenschappen) is er een bedrijfsprotocol, dat, naar men over het algemeen aangeeft, vrijwel nooit gebruikt hoeft te worden. Andere manieren om discriminatie te benaderen binnen deze verenigingen zijn het toespitsen op bewustwording en openheid over discriminatie, in gesprek gaan met buurtbemiddeling, het hameren op eigen verantwoordelijkheid bij discriminatie (allemaal 3 keer genoemd), het corrigeren van eventuele discriminatie en in gesprek gaan met de gemeente (beide 2 keer genoemd), of het instellen van alternatieve regels, interne trainingen, presentaties en een anoniem rapporteur (allemaal 1 keer genoemd).

Conclusie

Vanuit de telefonische enquêtes kan dus gesteld worden dat er in Wijchen een brede variëteit bestaat met betrekking tot de herkenning, ervaring en melding van discriminatie. Alhoewel discriminatie redelijk weinig gemeld wordt (6 van de 37 organisaties), wordt discriminatie wel vaker ervaren (25 van de 37) en heeft men over het algemeen het idee dat ze het zouden herkennen (33 van de 37 organisaties).

Bij deze uitkomsten is het van belang in gedachten te houden dat er sprake is van de discrepantie tussen het begrip discriminatie en racisme, waar deze twee termen door de geïnterviewden vaak willekeurig door elkaar heen gebruikt worden. In een van de interviews zei iemand dat zij *“discriminatie op basis van huidskleur wel zou herkennen, maar andere vormen van discriminatie zijn toch moeilijker te onderscheiden. Als mensen ouder zijn en denken dat ze recht hebben op dingen, bijvoorbeeld, dan wordt het al moeilijker.”* Binnen de organisaties lijkt dus wel een duidelijk beeld te bestaan van wat racisme is, of discriminatie met betrekking tot huidskleur, maar discriminatie op grond van leeftijd, handicap en andere gronden wordt veel minder snel herkend.

De verschillende uitkomsten van deze interviews geven ook aan dat er in Wijchen variërende interpretaties zijn van het begrip discriminatie en hoe het tot uiting komt in het dagelijkse leven. Een deel van de bevrageden vindt het verregaande debat over discriminatie onzin, en geeft aan dat het in Wijchen niet gebeurt. Aan de andere kant is er een groot deel van de ondervraagden die aangeeft dat discriminatie helemaal niet zo makkelijk te herkennen is in de gemeente. Over het algemeen kan gesteld worden dat discriminatie binnen organisaties zich vooral uit in incidenten, die in veel gevallen besproken en behandeld worden binnen de organisaties zelf. Er is geen enkele indicatie om uit te gaan van structurele discriminatie binnen maatschappelijke organisaties in Wijchen.

Straatenquêtes

Met een analyse van de straatenuêtes is gekeken of de interpretaties van woordvoerders van de maatschappelijke organisaties in Wijchen overeenkomen met dat wat de inwoners van de gemeente aangeven, of dat er wellicht andere aandachtspunten uit naar voren zijn gekomen met betrekking tot het onderwerp.

Op verschillende momenten zijn in totaal 350 enquêtes afgenomen in Wijchen om een algemeen beeld te krijgen van hoe het thema discriminatie gezien en besproken wordt binnen de gemeente (de vragenlijst en de uitkomsten hiervan, weergegeven in tabellen, zijn te lezen in Bijlage 4 [p.17-20], 5 [p.21-27] en 6 [p.28,29]).

Van de 350 enquêtes zijn er 149 ingevuld door mannen en 199 door vrouwen.

Bij twee respondenten was het geslacht na invulling van de vragenlijst onbekend. Onder de respondenten hebben 48 personen een leeftijd tussen 13 en 25, 56 tussen 26 en 40, 94 tussen 41 en 55, 88 tussen 56 en 70, en 64 respondenten hebben een leeftijd hoger dan 70.

277 van de ondervraagden wonen in Wijchen, 29 respondenten wonen in het buitengebied (Alverna, Wozik, Niftrik, Bergharen, Balgoy) en 44 respondenten wonen niet in Wijchen, maar geven wel aan hier vaak te komen om bijvoorbeeld te winkelen, te werken of familie te bezoeken.

Totaal aantal respondenten	350
Geslacht	
Man	149
Vrouw	199
Onbekend	2
Leeftijd	
13-25	48
26-40	56
41-55	94
56-70	88
70+	64
Woonlocatie	
Wijchen	277
Buitengebied	29
Elders	44

Tabel 1 met totaaloverzicht van het aantal respondenten naar geslacht, leeftijd en woonlocatie.

Gevoel van discriminatie

Met betrekking tot vraag 4 (*ik voel me veilig in Wijchen*) zijn de antwoorden overwegend positief. Meer dan 70% van de mannen en vrouwen geeft aan het eens te zijn met deze stelling, en ook onder de verschillende leeftijdscategorieën is te zien dat over het algemeen ‘helemaal eens’ en ‘eens’ het meest werden aangekruist. Bij de leeftijdscategorie 13-25 is dit bijna 85% (het laagst) en bij de leeftijdscategorie 56-70 is dit meer dan 90% (het hoogst).

Bij vraag 5 (*ik word in Wijchen wel eens op straat nageroepen*) is ook een sterke concentratie te zien rondom ‘oneens’ en ‘helemaal oneens’, namelijk rond de 75% bij zowel de mannen als bij de vrouwen. Toch geeft een minderheid van de mannen en vrouwen aan wel eens nageroepen te zijn geworden op straat in Wijchen. Met betrekking tot leeftijd is hier een verschil te zien. In de oudere leeftijdscategorieën geeft maar een klein percentage aan wel eens op straat te worden nageroepen, terwijl onder jongeren dit percentage beduidend hoger ligt (zelfs 33% bij de -25’ers).

Met betrekking tot discriminatie vanwege fysieke obstakels is het percentage dat aangeeft het eens te zijn met vraag 6 (*Ik word in Wijchen wel eens de toegang belemmerd, vanwege fysieke obstakels*) laag. Zowel kijkend naar geslacht, of leeftijd, komt dit percentage in geen enkel geval hoger uit dan 15%.

Onderzoekend of de perceptie en de ervaring van discriminatie in Wijchen aan het toenemen is, kan gesteld worden dat de enquête niet uitwijst dat er een toename is van gevoelde discriminatie in de gemeente. Op vraag 7 (*Discriminatie in Wijchen is aan het toenemen*) vult de meerderheid van de respondenten ‘neutraal’ in, een gegeven dat, in termen van analyse, vatbaar is voor verschillende interpretaties. Echter, op vraag 8 (*Discriminatie in Wijchen is een probleem*) neigt de publieke opinie al meer van neutraal richting ‘oneens’ of ‘helemaal oneens’.

Er lijkt dus weinig sprake te zijn van een toename van de ervaring van discriminatie als een maatschappelijk probleem in Wijchen. Hier zou echter een kanttekening bij geplaatst kunnen worden; naar aanleiding van de telefonische enquêtes komt al naar voren dat een aantal respondenten geen duidelijk beeld hebben van discriminatie, bijvoorbeeld met betrekking tot de verhouding van racisme met andere vormen van discriminatie, of aangaande het verschil tussen bewuste en onbewuste discriminatie. Het is dus de vraag of de respondenten die hebben meegedaan aan deze straatenquête weten wat discriminatie inhoudt.

Met betrekking tot vraag 9 (*Discriminatie in Wijchen komt minder voor dan in grote steden, zoals Nijmegen of Arnhem*) komt duidelijk naar voren dat men over het algemeen inderdaad het idee heeft dat discriminatie veel meer voorkomt in deze grote steden dan dat het voorkomt in Wijchen.

Ervaring van discriminatie

In relatie tot de vragen 10 tot en met 14, die betrekking hebben op discriminatie in de publieke ruimte en op het werk (*Ik word in Wijchen wel eens agressief benaderd op straat of Ik voel me in Wijchen wel eens gediscrimineerd bij het uitgaan/bij het boodschappen doen/op mijn werk/tijdens het zoeken naar werk*) neigen de resultaten, ongeacht het geslacht of de leeftijdsgroep, over het algemeen richting ‘oneens’ en ‘helemaal oneens’.

Toch is er telkens een minderheid die aangeeft hier wel problemen mee te ervaren. Bij de vraag over discriminatie bij het zoeken naar werk in Wijchen geeft bijvoorbeeld 9% van de vrouwen en 7% van de respondenten in de leeftijdscategorie tussen 41 en 55 aan dit te ervaren in Wijchen.

Ook geeft 6% van de vrouwen en 7% van de 70-plussers aan wel eens agressief benaderd te worden op straat, en geeft 5% van de vrouwen aan zich wel eens gediscrimineerd te voelen op hun werk. Vooral onder de groep vrouwelijke respondenten en de oudere leeftijdscategorieën zijn er mensen die zich zorgen maken over deze vormen van discriminatie.

Uit de 350 vragenlijsten geven 34 respondenten aan wel eens discriminatie ervaren te hebben bij zichzelf of bij anderen. Hiervan zijn 13 mannelijk en 21 vrouwelijk. 3 keer wordt dit aangegeven door iemand tussen de 13 en 25 jaar oud, 5 keer door iemand tussen de 26 en 40 jaar, 13 keer door iemand tussen de 41 en 55 jaar, 8 keer door de leeftijdscategorie tussen 56 en 70 en 5 keer door 70 plussers.

Voor inwoners van Wijchen is dit 30 keer het geval, in het buitengebied 1 keer en 3 keer betreft het mensen die buiten Wijchen wonen (zie Tabel 2 aan het einde van deze paragraaf voor een volledige opsomming van het aantal ervaringen van discriminatie naar geslacht, leeftijd en woonlocatie).

13 keer hadden deze ervaringen van discriminatie te maken met discriminatie op basis van leeftijd, 11 keer met betrekking tot huidskleur, 10 keer met betrekking tot handicap, 8 keer met geloofsovertuiging en met manier van kleden en 2 keer had deze ervaring te maken met discriminatie op basis van geslacht. Voorbeelden die genoemd worden zijn in een rolstoel tijdens grote drukte niet toegelaten tot enkele kroegen in het stadscentrum, niet meer een baan kunnen vinden vanwege zijn leeftijd of als Moslima commentaar krijgen vanwege het dragen van een hoofddoek.

Het overgrote deel van deze ervaringen, 29 keer, wordt niet gemeld. Hier zijn verschillende redenen voor genoemd, waarbij 'het was niet erg genoeg' (8 keer), 'ik wil er niet over nadenken' (6 keer) en 'het helpt toch niet' (4 keer) het meeste worden aangekruist. Van de 5 keer dat discriminatie wel gemeld werd, geven slechts 2 personen aan dat ze het gevoel hebben dat deze melding zin heeft gehad.

In Bijlage 6 (p.28,29) is een volledige opsomming te vinden van de verschillende punten die zijn besproken in de vorige alinea.

Met betrekking tot vraag 15 (*Ik weet waar ik discriminatie kan melden als ik dat zelf of bij anderen ervaar*) zijn de uitkomsten sterk verdeeld. Rond de 40% van de mannen en iets minder dan 50% van de vrouwen weet waar hij of zij discriminatie kan melden. Ongeveer een vierde van de mannen en vrouwen geeft aan niet te weten waar discriminatie gemeld kan worden. Onder de jongere leeftijdsgroepen (13-25 en 26-40) weet meer dan de helft niet waar een melding gemaakt kan worden over discriminatie.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat er enige actie wenselijk is richting de bewustwording over het (nut van) melden van discriminatie in Wijchen onder de algehele bevolking.

Op vraag 16 (*Ik discrimineer zelf wel eens*) wordt door de respondenten over het algemeen eensgezind gereageerd. Een meerderheid onder de respondenten (minstens 75% binnen elke categorie) geeft aan zelf nooit te discrimineren. Dit is een opmerkelijk gegeven, aangezien iedereen wel eens discrimineert. Dit geeft een sterke aanwijzing dat er in Wijchen weinig kennis is over het verschil tussen bewuste en onbewuste discriminatie.

Totaal aantal respondenten	34
Geslacht	
Man	13
Vrouw	21
Leeftijd	
13-25	3
26-40	5
41-55	13
56-70	8
70+	5
Woonlocatie	
Wijchen	30
Buitengebied	1
Elders	3

Tabel 2 met totaaloverzicht van het aantal ervaringen van discriminatie bij jezelf of anderen naar geslacht, leeftijd en woonlocatie.

Conclusie

Vanuit de straatenuêtes kan dus gesteld worden dat er telkens door een kleine groep mensen wordt aangegeven dat ze discriminatie ervaren bij zichzelf of bij anderen, bijvoorbeeld op straat, bij het uitgaan, bij het boodschappen doen of op het werk. Een nog kleinere groep geeft echter aan (34 van de 350) een specifiek geval van discriminatie bij zichzelf of bij iemand anders meegemaakt te hebben in Wijchen. Veel van deze ervaringen worden om verschillende redenen niet gemeld.

Hiertegenover staat dat een overgrote meerderheid van de respondenten aangeeft nooit te discrimineren, en dat discriminatie in Wijchen geen probleem is, of te verwaarlozen is in relatie tot problemen met discriminatie in grotere gemeentes, zoals Arnhem of Nijmegen. Daarbij komt dat het bewustzijn over waar eventuele discriminatie gemeld kan worden onder de inwoners van Wijchen niet wijdverbreid is. Stappen zouden dus gemaakt kunnen worden in de gemeente, met betrekking tot de bewustwording over discriminatie en over waar discriminatie gemeld kan worden.

Conclusie

Uit dit rapport blijkt dat, alhoewel er in Wijchen relatief weinig meldingen worden gedaan van discriminatie, er enige nuance aangebracht moet worden met betrekking tot het discriminatieklimaat in de gemeente.

Uit de telefonische interviews en de stratenquêtes kan geconcludeerd worden dat het onderwerp wel degelijk speelt bij een substantieel deel van de bevolking. Dit betekent niet dat er in Wijchen een structureel probleem lijkt te bestaan met betrekking tot discriminatie, maar wel dat er aandacht moet zijn voor een minderheid van de inwoners die het blijkbaar wel ervaren. Vrouwen vullen bijvoorbeeld de vragenlijst consequent iets negatiever in dan mannen; ze geven aan zich wel eens gediscrimineerd te voelen op straat, bij het zoeken naar werk, of binnen hun vereniging.

Discriminatie, zoals beschreven in de inleiding van dit rapport, gebeurt veelal onbewust, en wanneer drie kwart van de ondervraagden van de enquêtes aangeeft zelf nooit te discrimineren, lijkt vergroting van de bewustwording over wat discriminatie inhoudt en wat het kan doen met iemand die ermee te maken krijgt, evenals als een verbetering in de bekendheid waar discriminatie gemeld kan worden, een te volgen stap.

Volgens het onderzoek van het SCP Nederland werd in 2014 door 29% van de Nederlanders discriminatie bij henzelf of bij anderen ervaren (Andriessen & Fernee 2014, p.46), in Gelderland Zuid was dit in 2012 33% (Leerschool & Lempens 2012, p.17,18). In 2017 geven in Wijchen 34 respondenten aan discriminatie bij henzelf of bij anderen ervaren te hebben, dit komt uit op ongeveer 10%. Dit cijfer ligt een stuk lager dan het landelijke gemiddelde en er kan dus geconcludeerd worden dat Wijchen, in positieve zin, niet het landelijke of regionale gemiddelde met betrekking tot ervaren discriminatie representeert. Uit het onderzoek blijkt dat van de 34 respondenten die discriminatie ervaren hebben in Wijchen er maar 5 dit gemeld hebben (dit komt neer op een meldingspercentage van 15%). Dit komt overeen met het regionale gemiddelde van Gelderland Zuid. De belangrijkste redenen om discriminatie niet te melden in Wijchen zijn *'Ik vind het niet erg genoeg'* (8 van de 29, 28%) en *'ik wil er niet over nadenken'* (6 van de 29, 21%), een gegeven dat ook ongeveer overeen lijkt te komen, alhoewel de percentages iets lager zijn in Wijchen, in relatie tot het regionale gemiddelde (Leerschool & Lempens 2012, p.17,18).

De opmerkelijkste conclusie die getrokken kan worden uit de onderlinge relatie tussen de twee gevolgde onderzoeksmethoden, is dat in veel gevallen tijdens de telefonische interviews belangenverenigingen die zich bezighouden met gehandicapten of ouderen, niet over discriminatie spreken als gebaseerd op deze kenmerken. Het gesprek ging vooral over het thema huidskleur en racisme. Discriminatie op basis van leeftijd is hier een *case in point*, zoals het volgende voorbeeld beschrijft.

In alle interviews is discriminatie op basis van leeftijd 7 keer genoemd, en discriminatie op basis van huidskleur 23 keer. Uit de stratenquêtes kwam echter juist naar voren dat in 13 keer discriminatie ervaren is met betrekking tot leeftijd, tegenover 11 keer met betrekking tot huidskleur.

Dit onderzoek concludeert dat de inwoners in Wijchen het begrip discriminatie vaak beperkt opvatten en beperken tot fenotypische kenmerken (ras, kleur, afkomst). Het onderwerp van discriminatie op huidskleur mag natuurlijk niet gebagatelliseerd worden, maar in Wijchen lijkt men minder bewust te zijn van andere discriminatiegronden, zoals leeftijd, handicap, geslacht, enzovoorts. Met betrekking tot (de impact van) deze andere discriminatiegronden zou de bewustwording in Wijchen verbeterd kunnen worden.

Tot slot kan opgemerkt worden dat het gesprek over discriminatie in Wijchen vaak balanceert tussen twee uitersten. Aan de ene kant wordt het onderwerp vaak benoemd als een serieuze en ernstige kwestie, dat vaak onbewust en afhankelijk van de context aan het licht komt. Aan de andere kant wordt er ook vaak lacherig of vermijgend gepraat over het onderwerp, in een poging om de discussie te devalueren.

Tijdens de telefonische enquêtes is een aantal keer genoemd dat Wijchen een voorbeeldgemeente is, waar discriminatie niet voor komt, en dat het *“goed is dat er onderzoek naar gedaan wordt, zodat eindelijk bewezen kan worden dat discriminatie niet bestaat in Wijchen”*.

Ook bij de stratenquêtes geeft het overgrote deel van de ondervraagden aan discriminatie in Wijchen niet als een probleem te zien.

Dit onderzoek wijst uit dat Wijchen, in vergelijking met het landelijke en regionale gemiddelde, inderdaad positiever lijkt te scoren met betrekking tot ervaren discriminatie. Echter, ook in Wijchen komt discriminatie voor. Al lijken het vaak losse incidenten, ze zijn vaak ingebed in een wijder reikend, en vaak onbewust, maatschappelijk gedachtenpatroon. Het creëren van bewustwording doorbreekt deze patronen, en het gegeven dat de gemeente Wijchen opdracht heeft gegeven tot het doen van dit onderzoek geeft aan dat het op een constructieve en open manier bezig is met dit actuele thema. Wegkijken kan nooit een optie zijn.

Korte aanbeveling van de onderzoeker

Dit onderzoek is gebaseerd op 37 interviews met maatschappelijke organisaties en 350 aselecte enquêtes in de gemeente Wijchen. Wegens een gebrek aan tijd (het onderzoek heeft van maart tot juni 2017 geduurd) was het niet mogelijk meer organisaties of respondenten aan dit onderzoek toe te voegen. Toch ben ik als onderzoeker van mening dat er een duidelijke trend aan het licht is gekomen met betrekking tot de herkenning, ervaring en melding van discriminatie in Wijchen. Toekomstig onderzoek, met meerdere onderzoekers en over een langere periode, zou dit onderzoek kunnen uitbreiden en nog duidelijker kunnen aangeven waar de probleempunten precies liggen in de gemeente.

Ik dank de gemeente Wijchen voor deze kans om dit onderzoek uit te voeren, en ik hoop ten zeerste dat dit rapport een aandeel zal vormen voor toekomstig beleid om discriminatie tegen te gaan.

Bas Dikmans mei 2017

Bronnenlijst

Andriessen, I., H. Fernee, K. Wittebrood. 2014. Ervaren Discriminatie in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Bureau Gelijke Behandeling Gelderland Zuid, Ieder1Gelijk. 2015. Rapportage Discriminatie: Gemeente Wijchen 2015.

Bureau Gelijke Behandeling Gelderland Zuid, Ieder1Gelijk. 2016. Rapportage Discriminatie Gemeente Wijchen 2016.

Leerschool, L., A. Lempens. 2012. Discriminatieklimaat Gelderland en Overijssel. I&O Research, in opdracht van: Art.1 Overijssel, Art.1 Gelderland-Midden, Art. 1 Noord Oost Gelderland.

Stadindex Wijchen. Hoeveel inwoners heeft Wijchen?: <https://www.stadindex.nl/Wijchen>.